

2

ספר

תורת חיים

חברו החכם השלם, הגאון הגדול המפורסם
מו"ה אברהם חיים שור זצ"ל
ר"מ ואב"ד דק"ק סטאנוב וק"ק בעלזא
בן הגאון מוהר"ר נפתלי צבי הירש שור זצ"ל

כולל חדושי הלכות ואגדות
וחדושי דינים על מסכתות:
שבועות, עבודה זרה
חולין

יצא לאור מחדש, באותיות מאירת עיניים,
בהגה"ה מדוייקת, בקישוע ובפיסוק נכון

עיה"ק ירושלים תובכ"א
שנת תשס"ד לפ"ק

כביצה בלא שומרין ולא איירי לענין צירוף כלל והתוספות כתבו דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקמי בקולחא ומשום יד וכו' ודבריהם דחוקים למימר דמשני ליה מאי דלא אקשיה ליה.

ע"כ נראה דלמאי דסלקא דעתך דנגע טומאה בשומר וטמא דקתני התם משום שומר הוא ולא משום יד אם כן על כרחך לענין צירוף שומר נמי איירי דומיא דשאר שומרין דחשיב התם דאיירי נמי לענין צירוף דברישא קתני התם הך מתניתין דמייתי ש"ס לעיל כל שהוא יד ולא שומר טמא ומטמא ואינו מצטרף וכל שהוא שומר אף על פי שאינו יד טמא ומטמא ומצטרף וכו' וקא חשיב התם טובא שומרין דטמאין ומטמאין ומצטרפין וטובא ידות דטמאין ומטמאין ולא מצטרפין וקתני נמי התם הא דשרביט שריקנו ואי טומאת שרביט משום שומר הוא משמע דמצטרף נמי כשאר כל השומרין דההוא פירקא לכך פריך מיניה ומשני דאיירי שנגעה הטומאה בקולחא וטומאת שרביט משום יד הוא וכיון דמשום יד הוא לא איירי לענין צירוף כלל. והשתא נמי אתי שפיר לגירסת רש"י ז"ל דכיון דלמאי דסלקא דעתך דנגעה טומאה בשומר על כרחך לענין צירוף לכביצה נמי איירי דומיא דשאר שומרין דהתם לכך פריך שפיר דודאי אין אחד כביצה ועל כרחך צריך לומר דשנים ושלשה שומרין מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין.

← **7** ק"כ ע"א **לחם** עוני אמר רחמנא. נראה דלא מצי למימר נמי אכילה כתיב ביה דהא דקאמר גבי חלב וחמץ ונבלה והא אכילה כתיב בהו לאו

משום דשתיה מילתא אחריתי היא דהא שתיה בכלל אכילה הוה כמו שכתבו התוספות אלא משום דכשממחה את החלב גרועי גרועיה ואין דרך הנאתו בכך דדרך הנאתו הוא לאכלו כמות שהוא בעין וקיימא לן בכלל האיסורין דאין חייבין עליהן עד שיאכל אותן דרך הנאתן כדאיתא בפרק כל שעה ולכך קאמר בשלמא הקפה את הדם ואכלו אף על גב דשני ליה מכמות שהיה מכל מקום חייב דהא אדרבא אשבוחי אשבחיה אלא המחזה את החלב וגמעו כיון דגרועי גרועיה אמאי חייב והא אכילה כתיב ביה ונימא דלא מחייב רחמנא אלא כשאכלו דהוה דרך הנאתו אבל גבי מצה דלאו → בהנאה תליא מלתא דמצות לאו ליהנות ניתנו דאפילו בלע מצה קיימא לן דיצא אף על גב דלא נהנה ממנה הלכך אי לאו דלחם עוני אמר רחמנא אם המחזה וגמעה הוה יוצא בה ידי חובתו אף על גב דאכילה כתיב ביה והיינו דבעי בסמוך בכלאים מנלך אף על גב דלא כתיב ביה אכילה משום דלא אסרה תורה אלא בדרך הנאה.

הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן למה לי ליגמר מהני.

בפ' כל הבשר ובפרק קמא דבכורות כתבו התוספות דאיצטריך קרא נמי לרוטבן וקיפה שלהן וכתבו עוד שם דקיפה דהכא יכול להיות בין פירמא בין תבלין ותימה כיון דבעי למילף תבלין בשרצים מחלב וחמץ ונבלה שנמחו אם כן צריך לומר דאיסור שנמחה וקיפה שלו דהיינו תבלין שוין הן וכיון דשוין הן אם כן כי ילפינן דנבלת עוף טהור שנמחה מטמא בגדים אבית הבליעה מדכתיב גבי נפש הכי נמי איכא למילף דקיפה שלו דהיינו תבלין

הנוגעת
המחבר
שאין זה
שיג על
זר שאר
אורייתא
מינו עם
נו ומינו
קשה לממן
ד דמגלוסה
זו מ"מ מלן
ס להקל.

העניטין
שהגיע
זה כבר
זר שלא
ב. ואף
זים רק
ן הגיד
ע דעת

פה של
ריו לא
בשנים
בטלים
נצמן.

ך אחד
הרבה
ז רש"ל
מחשש
ת ולא
ו שים
ה אלא
חומרא
ואפילו
היתר

מחותי
קורטוב
שטאטא:

זא ליה
טרידנא
וטרדת
ות על

מזבח הדפוס חבורי אשר קראתיו נודע ביהודה ועלי היה כולנה להשיג על כל מעשה הדפוס שיקבענו כיון בלי שגיאה ואין לי שום פנאי כלל. אבל לרוב אהבתו אמרתי לא אעבור על כל תאחר ושאלתו שאלת חכם.

קדירות חרס שדרכם שם כאשר בא בהם סדק שנותנים לאומנים לתקן בחוטי כרזול ולטיח באיזה טיחת סיד במקום הסדק שלא יפלוט ועכשיו נודע בכירור שאומן אחד עושה טיחה זו בגבינה חריפא למטה ועליו סיד. וכתב רום מעלתו כיון שנודע ג"כ שיש בעלי מלאכות שעושים בסיד לחוד בלי גבינה יש להתיר ע"פ מ"ש רמ"א בהג"ה סימן קי"ד סעיף יו"ד שאם ידוע שאחד הוא בעיר שאינו מערב יין מותר ליקח מכולן כ"ז שלא ידוע בודאי שעירבו דתלינן לקולא. ושוב חזר מעלתו ודנו להחמיר מסוף דברי רמ"א שם וכן כיוצא בזה איסור דרבנן ומשמע דבאיסור דאורייתא לא. ושוב נסתפק דאולי הסיד עושה הגבינה לפגם וכתב מי יקל ראש בדבר חדש שלא מצינו שזה פוגם.

והנה אני תמה ומה איסור דאורייתא יש בקדירות הללו והלא קדירה הוא שדרכו להשתמש בשפע וגבינה זו שיש במקום הסדק דבר מועט הוא ולדעת הרשב"א וגם המחבר כתב סמותו בסוף סימן צ"ט מותר אפילו היה שם בודאי איסור מועט וכן סתם המחבר שנית בסימן קכ"ב סעיף ה'. ואפילו לדעת הרא"ה שחולק על הרשב"א ופסק הש"ך והט"ז כוותיה היינו משום גזירה שמה ישתמש דבר מועט ולא חמירא גזירה זו מאיסור דרבנן ודאי דסמכינן לקולא כי היכי דסמכינן כשיש אחד שאינו משים יין כמבואר בסימן קי"ד ה"ג סמכינן שלא שמו בו גבינה וגם לא ישתמשו בו עד אחר מעל"ע אחר התיקון ויש לנו שוב לסמוך על היש מתירין שבסי' ק"ג סעיף ה' שטוברים שטיחת האיסור שע"פ הכלי ג"כ נפגם ע"ש בש"ך ס"ק ט"ו ואע"פ דלא קיימ"ל כן מ"מ סניף הוא להקל בספק.

ומה ששאל על מה שפירש"י בפסחים ל"ה ע"א המחיה וגמעו שאינו יוצא י"ח בפסח משום דלאו דרך אכילה קאכיל דלמה לא פירש"י משום דלחם עוני כתיב והאי לאו לחם עוני הוא שהוא הטעם שנאמר בגמרא בחולין דף ק"ב ע"א:

הנה בחולין ג"כ כתבו התוס' שהיה יכול לומר אכילה וכו'. וגם לפי הנראה מדקדוק לשון הגמ' דחולין דלא קאמר לחם אמר רחמנא והאי לאו לחם הוא אלא קאמר לחם עוני וכו' דמשמע מלחם לחוד ליכא למעוטי המחיה וגמעו דגם זה לחם מקרי אלא שאין זה לחם עוני וא"כ תליא בפלוגתא דברף ל"ו ע"א דר"י הגלילי אמר מי קרינן עני כו'. להכי פירש"י הטעם הפשוט דאכילה בעינן. ובגמ' דחולין לפי שהקשה אח"כ אלא אם חמץ הוא ענוש כרת ואמאי אכילה כתיב ביה להכי רצה לפרש טעם אחר

במצה שלא יהיו דברי הבריייתא סתרי רישא לסיפא. וקאמר דרך את"ל שאפי' חפרש טעם מצה משום לחם עוני ואין לנו הוכחה מבריייתא זו דבעינן אכילה מ"מ מסברא קשה למה ענוש כרת והרי אכילה כתיב. וידעתי שהוא דוחק קצת.

ומה שהקשה על הברטנורה בריש פרק כל שעה שפירש טעמיה דר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה משום דיליף מנותר שאסור בהנאה וענוש כרת לחמץ והוא בשריפה ורבנן סברי חלבו * הג"ה ודעמי ט"ס לומר דר"י עיקר של שור הנסקל יוכיח. טעמו משום דלא משגח נחמלתו להחמיר והקשה מעלתו שזה נגד וסופו להקל:.

מסקנת הגמ' דפסחים דחזר ר"י ודנו דין אחר נותר ככל תותירו כו'.

הנה אומר אני הרי גם דין זה דבל תותירו פרכה חכמים דאשם תלוי לדברין יוכיח כמבואר שם דף כ"ח ע"א. והנה צריך להבין אם כן למה לא הודה רבי יהודה לדברי חכמים וא"כ צריך לומר שהן דין אחר רק לדבריהם דרבנן קאמר. ושוב אני אומר שר"י עיקר טעמו הלימוד האמצעי שם נותר אסור באכילה והנאה וענוש כרת ור"י לא חייש לחלבו של שור הנסקל דאולי סובר ר"י אין איסור חל על איסור רק באיסור חמור אבל באינו חמור אפילו כולל אינו חל ולא חל איסור שור הנסקל על איסור חלב. ואף דאסור בהנאה זה אינו נקרא מוסיף רק חמור כמבואר בחולין דף ק"א ע"א בתוספות ד"ה באיסור כולל. וכאן שיש בחלב ג"כ חומר שאינו בשור הנסקל דהיינו כרת לא חל איסור שור הנסקל על איסור חלב ואין חלבו של שור הנסקל אסור בהנאה וליכא יוכיח ורבנן סברי איסור כולל ושפיר אמרו יוכיח ומה שחזר ר"י ודנו ככל תותירו היינו לדבריהם דרבנן^א.

ולרוב הטרדה מספיק הקיצור. דברי מחותנו כו'.

סימן לה

תשובה שנית להרב הנזכר

מכתבו כו' והנה קושייתו לא עלי תשוב רק על רש"י שפירש בפסחים דף ל"ה ע"א המחיה וגמעו כו' אין אדם יוצא י"ח דלאו דרך אכילה קאכיל ליה עכ"ל. ופירש מעלתו כוונת רש"י דלא הוי כדרך הנאתן והקשה על זה הא במצה לא בעינן דרך הנאתן שהרי בלע מצה יצא והביא דברי תורת חיים בחולין דף ק"ד ע"א והנה באמת כתב כן התורת חיים^א וז"ל שם אבל גבי מצה דלא בהנאה תליא מלתא דמצות לאו ליהנות ניתנו דאפי' בלע מצה קיי"ל דיצא אפי' לא נהנה ממצה הלכך אי לאו דלחם עוני אמר רחמנא אם המחיה וגמעו הוה יוצא ידי חובתו.

הגהות הגאונים

(א) כתב לחדש דלמ"ד אין איסור חמ"א אפילו ככולל בלא חמור דחלב שור הנסקל מותר בהנאה ע"ש, שמעתי דא"י נכונה לחידושו מכתובות (מ"א) הא מני ריה"ג ובתו' שם ובב"ב (ט"ו) אמנם הא מבואר חולין (ק"א ע"א) דריה"ג ס' דבעינן איסור כולל ואיסור חמור א"כ לדידי' חלב שוה"נ מותר בהנאה ויש ממה לגבות ומדלא דריש נקי מח"כ שפיר מוכח דחם משלם חצי כופר ומיושב שני קו' התוס' להנוכ"י אולם צ"ע מוכחים (ע' ע"ב) חלב של שוה"נ כו' ח"ל כל חלב ודו"ק. (מהרב מאיר ראבינאון)

(א) ואמנם דבר זה שרוצה התו"ח דאם בלע דבר מאכל מקרי שלא כדרך הנאתו ולפ"ז יצא לנו דין חדש שמותר לבלוע כו' והרי בחולין (דף ק"ג ע"ב) כו' ע"י בספר חמדת משה (סי' ס') בהגה"ה אות א' מ"ש שם יעו"ש. (שערי ציון)

הנה מתחלה אני תמה מי הגיד למעלתו שכוננת רש"י משום שלא כדרך הנאה ודלמא גם כוונת רש"י דלא דרך אכילה קאכיל אלא דרך שתייה וכמו שכתבו התוס' בחולין שם דהוי מצי למימר במצה אכילה כתיב בה. אלא לפי שעיקר דברי הת"ח אצלי הם מן המתמיהים דמה בכך שמצות לאו ליהנות ניתנו מ"מ כיון דכתיב אכילה בעינין דרך הנאתן. ובגוף הדין אם בעינין במצות עשה דרך הנאתו במידי דאכילה כבר נסתפק בזה המשנה למלך בפ"ה מיסודי תורה יעיין שם. ואמנם דבר זה שרוצה התורת חיים דאם בלע דבר מאכל מקרי שלא כדרך הנאתו ולפ"ז יצא לנו דין חדש שמותר לבלוע כל איסורי תורה לרפואה אפילו לחולה שאין בו סכנה כמבואר בהרמב"ם פ"ה מיסודי תורה דכל איסורי תורה מתרפאין מהם שלא כדרך הנאתן. מ"מ כבר כתב המשנה למלך דדוקא אם המאכל מצד עצמו הוא שלא כדרך הנאתו מעורב בו דבר מר או שאכלו חס ביותר אבל אם המאכל מצד עצמו הוא טוב אלא שהוא אוכל אכילה גסה וכיוצא נסתפק שם.

ואמנם אני אומר הרי באיסורין ודאי אינו לוקה אלא כדרך הנאתן ואפ"ה הכולע דבר איסור לוקה. והרי בחולין דף ק"ג ע"ב לא משכחת לרשב"ל שלוקה משום אמ"ה רק בגרומתא² זעירתא שבלעו כולו כאחד ואם יאמר שכיון שהוא קטן דרך לבלוע. אף במצה חתיכה קטנה דרך לבלוע. באופן שפשוט אצלי שבליעה מקרי דרך הנאתן³ ובמרור שאינו יוצא הטעם משום שאינו טועם טעם מר. ויצא לנו מזה שאסור לבלוע מאיסורי תורה לרפואה במקום דליכא סכנה. וכן הרמב"ם בפ" יו"ד ממ"א הלכה י"א חושב שם כמה אופנים דמקרי שלא כדרך הנאתן ולא חישוב בולע. ולרוב הטרדה אקצר.

סימן לו

חשובה להרב המופלא ומופלא בתורה ובמעלות נ"י ע"ה פ"ה כבוד מהר"ר יוסף גר"ו.

ע"ז דבר קאפע שאלין של אינם יהודים בקאפע הייזר שלה. יפה הורה לאיסור שאין כאן שום ספק ובודאי הם בני יומן שבכל שעה שותין מהם חלב של אינו יהודי והיתור של כלי שני ג"כ עכ"פ לכתחלה אסור והט"ז ורש"ל מחמירין בכ"ש והש"ן כתב עכ"פ בכלי חרס להחמיר לכתחלה. ומה שהשיב לו המשיב שבפראג שותין בני תורה בבתיים של אינו יהודי. ידע רום מעלתו אם הם בני תורה אינם בני יראה והמה קלי דעת.

הגהות הגאונים

[ב] ג"כ יעו"ש ברש"י גם בלבוש אר"ח סי' תע"ה סעיף ג'. (הגהות רב"ט)
 [ג] מוכיח דבליעה מקרי דרך הנאתן מחולין (ק"ג ע"ב). ע"ש וזה היפך ממה שהוכיח הגאון בתשו' היכלי שן (ע"י ל"ה) מסוגיא זו גופא דמדנקט גרומתא זעירתא ומשמע דבליעת שאר דבר הוה שלא כדרך הנאתן, אמנם לפי המבואר חולין (ק"ב ע"ב) אכל צפור טהורה בחי' כו' וכתב הפר"ח דבאמה"ח אפי' שלא כדה"צ ומשו"ה אפי' חי' ע"י תוס' פסחים (כ"ד ע"ב) ואר"ח שם ובשבילי דוד (סי' ס"ב) כ' לישב ק"י התרי דפסחים (כ"ד) דבכרי' דלא בעי אכילה בכזית ה"ה שלא כדה"צ רק הקושיא עכ"פ דאיתא שם נטל צפור שא"ב כזית ר' פוטור וכיש בה כזית כשר חייב משום כשר מה"ח והוצרכו התרי לתרץ משום דצפור רכיך ע"ש ועכ"פ ליתא לדברי היכלי שן הג"ל הוכחת הנובי" לדברי הפר"ח ואר"ח. (מהרב מאיר ראבינאון)
 [א] ג"כ רק לענין כ"ש מיחשב לדיעבד אבל לענין השתמשות בכלי ראשון בסתם כלי של נכרים אף היכא שאין כלים אחרים הוי כלכתחילה ואסור. וכן מבואר מדברי ש"ע יו"ד סימן קכ"ב סי"א כהגהת רמ"א שלא התיר בשעת הדחק רק שימוש בכלי שנראים חדשים כו' יעו"ש. ואפשר אפי' בודאי אינו כ"י בשעת הדחק כנ"ל אסור להשתמש. ולענין אי שייך בקאפע בשולי נכרים יעוין בשו"ת באר עשק סימן ק"ה ובשו"ת בית יהודה סימן כ"א. (הגהות רב"ט)

ולא ה"ל למעשה בדרך באושפיזא שאין שם כלים אחרים מיחשב דיעבד^א אבל בעיר במקום שיש כלי יהודים ודאי אסור ואם מערה מכלי ראשון אפילו דיעבד אסור. וכבר דברתי מזה פה והשיב הרב המאור הגדול מוהר"ר מאיר פישלש שאולי מקילין הואיל ולא שכיח חלב טמא וכדעת הפר"ח. ולא רציני להכניס עצמי ולהתיר בזה ומי שכתב כידו לאפרושי מאיסורא מצוה רבה עביר. **גם** בקהלתנו הלומדים היראים נוהגים מלשותות בבית א"י. ואפילו בעלי בתים שיש להם ידיעת בית רב נוהגים מזה. ולמחות בהמון אין כח כידנו אחרי שרואין קצת אינשי דלא מעלי מקילין.

סימן לו

חשובה לתורני הרבני המופלא מהר"ר ליב קוניץ

מזה שרוצה לתרץ קושיית האחרונים על הרמב"ם הובא בש"ע יו"ד סי' ב' סעיף ו' בט"ז ס"ק ט' ובש"ך ס"ק י"ח. וכתב מעלתו לפי מה דקיי"ל בח"מ סימן ל"ד כאבוי וטעמא דאבוי דפוסק כר"מ ור"מ אויל לשיטתיה בפ' עד כמה וכו' ע"כ.

ואני תמה עליו איך יתרון דברי הרמב"ם דלא כשיטתיה דהרי הרמב"ם עצמו פסק בפ' יו"ד מהלכות מטמאי משכב הלכה ט' דלא כר"מ וא"כ הא דפסקין כאבוי ע"כ אם לא נחלק בין עדות לשאר דברים כאשר יבואר בדברינו ע"כ צריך לחלק בין חשוד למומר ויש חילוק בין פעם אחת דלא מקרי בזה מומר לכמה פעמים וא"כ היינו תירוץ הדרישה עצמו שהביא הט"ז וש"ך בסי' הנ"ל. והא דמוקמינן בפ' זה בורר לאבוי דלא כר' יוסי ולא מוקמינן ל' אפילו לר' יוסי. ור' יוסי איירי בפעם אחד שהווס לר"מ ואבוי מיירי במומר להכניס ומומר היינו שעבר כמה פעמים. יש לומר משום דברייתא דאל תשת רשע וכו' אל תשת חמס וכו' דלא חשיב רק מחמת ממון דקרא דאל תשת רשע דוקא בהא איירי ואם כן ברשע שאינו דחמס לא מיירי קרא כלל לפוסלו ואפילו עבר כמה פעמים ולהכי סליק בתיובתא לאבוי ודחי התם דהך ברייתא רבי יוסי היא. אבל אי אבוי מוקי נפשיה גם אליבא דרב יוסי אם כן הוי הך ברייתא תיובתא וק"ל.

ואם כוונת מעלתו להקשות על כל פנים על יתר הפוסקים החולקים על הרמב"ם ומחירים אפילו במומר לאחת משאר עבירות בלי בדיקת סכין וקשה הרי קיי"ל כאבוי. ג"כ לא קשה מידי דגבי עדות שאני דגזירת הכתוב אל

חשת רשע עד והרי גם כמו ובהכי ג"כ אתי שפיר מה דל דר' יוסי ולחלק בין הווס פ דטעמא דאבוי דהוה ליה ר רשע עד א"כ גם בפעם אחת חשוד לשקר מ"מ התורה פסי אפילו ודאי אינו משקר התו דלא בעינן עדות, מומר לו בשאר

סימ

חשובה להרב הגדול התורני ו

קבלתי מכתבו ביום שבת ראיתי שהוא ממל וביום ראשון הייתי טרוד כי לשעורין עם התלמידים וא מו"ש. ואתמול עיינתי במכו כמ' אייזיק וסוף דבריו דב **ראיתי** והנה מתמיה בתי דבריו מה שמבוא החותם מקולקל אפי' באיס הוא בא בתימה דע"כ לא וביי"ט שהוא איסור דרבנן וכו' ע"כ דבריו. ובמחילה מ זו שאנו מקילין בסי' קי"ח שהוא מותר דע"כ לא פלי איסור אף בלי חשש חלי בניגיעה וטהרות שאם נגע בסי' קי"ח הוא בדבר ש החליף המותר באיסור וכא שמותר שאין הנכרי חשוד חשוד להחליף לטובתו. ודב שום ראייה והסברא

סינ

חשובה להרבני המופ

ע"ד הוראה שהורה מעלו ומלא את אחרים וי שקורין היב"ר בכלי זה המינקת בחבית זה והניו שמלאו וכן עשה לכל הח ובעודו מניח היין לזוב לר הנקב שבמינקת לגמרי פן החבית ולכן אכתו החזיק

וכתב מעלתו וז"ל נמצא לחביות היה עובר היה של יהודי שעשאו בו

קריית ספר

חברו החכם השלם
מורינו ורבינו משה ממרא"ני

והוא
ספר רב תועלת מקור כל דין ודין אם מתורה שבכתב
אם משלש עשרה מדות אם מהלכה למשה מסיני
אם מגזרת ותקנת חכמים

יוצא במהדורה מחודשת מוגה עפ"י דפוס ראשון
וגם בתוספת הערות רבות וחשובות
מגדולי הדורות

נערך ע"י
שמחה בונים בלאאמור"ר הרזה"ג ר' דוד הרשקוביץ
שליט"א

פה עיה"ק ירושלים תובב"א

שנת חמשת אלפים ושבע מאות ששים ושתים לבריאת העולם

קריית

הלכות חמץ ומצה פרק ו

ספר

צו

ג אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו עכו"ם יצא ידי חובתו שהרי אכלו אבל היה נכפה ואכל אם חזר ונתרפא חייב לאכול שאותה אכילה היתה בזמן שהיה פטור מכל המצות דאנוס דחמנא פטריה¹⁹⁵ כדכתוב ולנערה לא תעש' דבר וכו'.

דברים הרבה מדרכנן סמוכים לושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי:

פרק ו

ד אין אדם יוצא ידי חובת מצה אלא מחמשת המינין שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ יצא בהן ידי חובת מצה ושאר דברים אין יוצא בהן ידי חובת מצה לפי שאין בהן חמץ.

א מצות לט לאכול מצה כליל ט"ו לניסן שנא' בערב תאכלו מצות וכתוב ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לד' אלהיך מה שביעי רשות דלא כתיב ביה תאכל מצות אף ששת ימים רשות דהוי דבר שהיה בכלל דכתיב שבעת ימים תאכלו מצות ויצא מן הכלל הכא דכתיב וביום השביעי עצרת ולא ללמד על עצמו לבדו אלא ללמד על הכלל כולו דהיינו כל שבעת ימים דזו היא מדה אחת מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן יכול אף לילה הראשון רשות ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים דאיכא פסח בזמן שאין ביהמ"ק קיים מניין ת"ל בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה. ומצותה כל הלילה כמו באכילת פסחים דכתיב ואכלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון והיינו לאור הבוקר כדכתיב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. ומשאכל כזית יצא ידי חובתו דאין אכילה בפחות מכזית והוי בכלל שיעורין הל"מ ואסמכתא זית שמן ארץ שרוב שיעוריה כזית.

ה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו בפסח דנותן טעם כרוב דאורייתא דחשיב כרוב¹⁹⁶ וראוי להיות חמץ. עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה יוצא בה ידי חובתו דהויה ראויה לאכילה אין הרועים אוכלים ממנה אינו יוצא שאין זו משומרת למצה דאינה ראויה לאכילה¹⁹⁷. מצה שנלושה ביין שמן או דבש או חלב אין יוצא בה ידי חובתו דכתיב לחם עוני והאי לאו לחם עוני הוא אבל במים ושאר מי פירות קרינן ביה שפיר לחם עוני ואין יוצאין בפת מורסן וסובין דלאו פת מיקרי ואנן לחם בעינן אבל קמח שלא הוציאו הסובים ומורסן מיקרי שפיר פת ויוצאין בה וכן פת סולת נקיה ביותר יוצאין בה ואין אומרים אין זה לחם עוני דהאי דבעינן דלא להוי עשיר היינו מחמת דבר אחר אבל מה שהוא מצד עצמו אכתי עוני קרינן ביה.

ו אחד מצה שנאפת בתנור או באלפס ואפילו בקרקע יוצא בה ידי חובתו דלחם הוא וכן אם לא נאפת אפיה גמורה יוצאין בה כל שאין חוטין נמשכין הימנה

ז ב בלע מצה יצא דכיון שבלעה בפיו הויה ליה אכילה ויצא בלע מרור לא יצא בזמן בית המקדש דהוי דאורייתא דבעי טעם מרור¹⁹⁴ וליכא ואם כרכה בסיב וכיוצא בו ובלעה לא יצא כיון דמפסיק הסיב בין המצה לפיו לא מיקרי אכיל'. L

הנהגות וציונים

הקרבנות פ"י הי"ב שהרחיב ביסוד זה דטעכע"ק הוי כעיקרו ממש ולכן יי"ח.
197. ביאור דברי רבינו יובנו לפמש"כ כאן בחידושי רבינו חיים הלוי לבאר למה הוצרך הר"מ לטעם נוסף תיפוק ליה דל"ה ליה שם לחם וכמו לגבי חלה, וביאר דדין שימור אינו רק מעשה שימור אלא בעי שיחול בחפצא שם משומרת לשם מצה וכיון דאינה ראויה לאכילה אף אם שמרה ל"מ דלא חל עליה שם משומרת למצה דלא היתה חפצא דמצה. ודרי"ק.

194. משמע דבזה"ז אין דין טעם מרור מהתור' ועיין שו"ת יבי"א חיי"ח סי' כ"ז שהרחיב בזה, וע"ע שו"ת ציץ אליעזר חיי"ח סי' כ"ז ד"ה ג' מש"כ בזה.
195. בכלל חמדה פ' נשא עמ' ל' תמה על הוספה זו, וביאר דע"כ כונת רבינו לתרץ קושית הטור"א מ"ש דין זה מקטן שהגדיל בין שני הפסחים דאם עשאו עליו בראשון פטור מהשני, ולזה ביאר רבינו דאכילה בזמן שטותו ל"ה מיד, משא"כ אכילה בקטנות הוי חסרון צדדי עיי"ש.
196. וע"ע ח"י רבינו חיים הלוי על הר"מ כאן ובהל' מעשה

ספר

שו"ת

מזהר י"א הלוי

חלק ראשון

מחזיק מאה וששים ושמים תשובות להלכה ולמעשה. דבריו מלאים זו הדעת והחכמה ומפיקים מנהגים המריפות ובקילות. חכמו הרב הגאון הגדול חריף ובקי שכל לא ומלומד שר התורה רבן שככה"צ לדיק ועניו מחלצתו קודש קדשי קדשים דור דור

קקש"ת מוה' יצחק אהרן אישינגא הלוי זללה"ה.

אשר מלפניו ה' אבד"ק פרעמיסלא ואחר כן בק"ק לבוב והגליל. בהגאון המובהק רבן שככה"צ מוה' מרדכי זאב ז"ל בעהמח"ס מפה"י מ"ג ושו"ת מאמר מרדכי.

שם תרנג לפיק

לעמבערג

שנת תש"ל לפ"ק
עיה"ק ירושלים ת"ו

בשאר החלב היו מנ"מ ורב סוכר מנ"מ לא בטיל ומטעם זה כתבו החוק' שם בשם רש"ם שלמ"ד מנ"מ לא בטיל אם נתבטלה חתיכת נבלה לריך שני פעמים ששים משום שהרוטב היתר הנבלע בחתיכת האיסור ל"ג וכשחוזר ונפלט בשאר הרוטב נאסר הכל מטעם מנ"מ לא בטיל ולכך לריך ס' בחתיכות לבטל הרוטב הנפלט וגם ס' זרוטב לבטל החתיכה נבלה. וגם הר"י שחולק שם עליו הוא משום שרוטב הנפלט מן הנבלה מאחר שאסר מחמת בשר נבלה דין בשר יש לו והוי עם רוטב של היתר מבא"מ. אבל עכ"פ מדברי כולם למדנו שרוטב של היתר שהוא עם בשר שא"מ כשנבלע בהאיסור נעשה נבלה אף דבכל התערובת יש ס' לבטל האיסור לא אמרי' בזה דהוי מקושר עם ההיתר רק נעשה נבלה עת שהיתה בלועה בהאיסור. ועי' בשו"ת תה"ד סי' קפ"ג. ומעתה גם ביד אף שבכל הקדירה יש ס' לפ"ע בליעת האיסור אשר בתוך האגפים וכמ"ש לעיל מ"מ הרוטב של היתר שנבלע בתוך האגפים נאסר שם מחמת בליעת האיסור דהרוטב עם אותה בליעה היו מין בא"מ וממילא כל האגפים אסורין מחמת בליעת הרוטב אשר בהם :

והנה הרמ"א בסי' ק"ו כתב שבדברי המחבר קותרין זא"ז דפסק שם שאותה חתיכה נאסרת באיסורה וע"כ דוכבר אפי"ל אסור ובסי' ל"ג ס"ד כתב שגם החתיכה פלמה חוזרת להיות מותרת. ועי' בט"ז שם ס"ק י' ובש"ך ס"ק י"א וכל חכמי לב לא מלאו מענה ליישב דברי המחבר. והנה הכי סברת הנו"ב ה"ל ע"כ הוי דסי' ק"ו מיירי דחתיכה היתה בלועה טעם איסור שאינו מיינה דכיון שהמחבר סובר דל"א חל"ג בשאר איסורין ואין חתיכת ההיתר נאסרת רק מחמת בליעת האיסור אשר בה ואם ה' הבליעת איסור עם חתיכת ההיתר מנ"מ אם כן גם החתיכה חוזרת להיות מותרת כשנתבטלה אח"כ משום דודאי יש רוב גוד הבליעה ושמה נסחט כולו ודמי לנשפך וע"כ שהמחבר בסי' ק"ו מיירי שהחתיכה היתה בלועה איסור שא"מ ומעתה מה כל החרדה הזאת הלא דברי המחבר אינן קותרין זא"ז כלל דהרי בסי' ל"ג ס"ד כתב המחבר כזית חלב שנבלע בחתיכה ואפשר דמיירי בבשר שמן דהוי עם חלב מנ"מ כמ"ש הש"ך סי' ל"א סק"א ומש"ה שפיר כתב המחבר שגם החתיכה חוזרת ויחזרת שהרי הרב הנו"ב אומר כן שאם בלעה מינה גם החתיכה חוזרת להיות מותרת. ואף שהנו"ב לא כתב כן כ"א בנבלע ע"י מליחה דוקא היינו דוקא לדין דק"ל בכל איסורין חל"ג ומש"ה בנבלע ע"י בישול נעשית חתיכת ההיתר כגוף האיסור ואינה חוזרת להכשרה משא"כ לשיטת הסוברין דל"א חל"ג בשאר איסורין אין חלוק בין מליחה לבישול. ומוכח להדיא שלא כדעת הנו"ב ולכן נראה לפענ"ד לאסור האגפים שנבטלו ושאר האגפים שלא נתבטלו פשיטא שאסורין לפמ"ש לעיל דהוי חתיכה הראויה להתכבד.

סי' נא

ב"ה יוס' ה' כ"ג כסלו תרמ"ב לפ"ק לבוב. שלום וברכה וכ"ט לכבוד ידידי הרב המופלג בתורה וביראת ד' טהורה רודף לזקה וחסד מוה' ישעי' סוקס נ"י :

הגיעני היום לנכון סך מאה וששים וארבעה רייניש מעות אה"ק וכו'. ובדבר השאלה בבשר שנמלה והודה כדינו ואחר מעל"ע נמלה שנית עם בשר שנמלה להוליך דמו. הדבר מבוחר להדיא ברמ"א סוף סי' ע' שאחר כ"ד שעות כבר פלט כל יצרו ואפילו בהפ"מ אסור אם הונה אלא בשר חוץ שיעור מליחה. וראיתי למעט"ת שהביא בשם ה"ז סי' ח' לסמוד בהפ"מ על דעת המחילין דל"א ע"י הדחה

נסתמין נקבי הפליטה. והמעייין היטב בל"ג שם יראה שגם לשיטתו אחר הדחה נידון כבשר תפל ולא שייך איירי דטרירד למיפלט לא בלע ורק שאף דבלע דם מ"מ מוטיל מליחה שנית כיון שהוא סוכר דל"א נסתמו נקבי הפליטה ואיירי דיפליט זיר ידיה יפלוט דם דאחרני ע"ש. והנה זהו מחלוקת המהרש"ל ורמ"א בס"ס ע' ועי' בש"ך שם ס"ק ל"ו. והרמ"א לא התיר בזה רק בהפ"מ וכבר נודע דתרי קולי לא מקילין בשביל הפ"מ כמ"ש הט"ו בס"ס ל"א. וגם ממקומו הוא מוכרע שהרי בזמנא ביחד התיר הרמ"א בהפ"מ חוץ כ"ד שעות ונפלט לזיר לא התיר בהפ"מ רק חוץ ל"ג שעות כמ"ש הש"ך ס"ק ל"ה. וע"כ הטעם דבנמלה ביחד דלא אמרי' איירי דטרירד למיפלט זיר לא בלע דם דזה מותר לדברי הכל ומש"ה בהפ"מ וכול לסמוך על דעת הפוסקים דפולט זיר כ"ד שעות ומותר בהפ"מ דליכא רק חדר קולא. משא"כ בנבל לזיר דלא בודאי בלע כיון שנפל לתוכו ואין כאן היתר רק משום איירי דיפלוט זיר ידיה יפלוט דם דאחרני והרי המהרש"ל חולק על סברת זו כמ"ש בש"ך ס"ק ל"ו ורק בתוך י"ג שעות אלו סומכין ע"ד רמ"א אבל לאחר י"ג שעות דלא איכא תרי קולי חדר לומר שפולט זיר גם לאחר י"ג שעות ועוד לומר איירי דיפלוט זיר יפלוט דם דאחרני מש"ה גם בהפ"מ אסור. וזהו ראי' גדולה להט"ו בס"ס ל"א. וא"כ גם בנ"ד ח"א להתיר רק ע"י תרי קולי חדר לסמוך ע"ד הג"ל דל"א נסתמו נקבי הפליטה ועוד לומר איירי דיפלוט זיר ידיה יפלוט דם ושלא כדעת מהרש"ל ה"ל ומאחר דלא מקילין בשביל הפ"מ תרי קולי ממילא גם בהפ"מ אסור. ועי' בט"ז סי' ל"ו ס"ק ה' שהביא ראי' דהדחה סותרת נקבי הפליטה מהא דאמרי' גבי ריאה בקריית לא דמטרשי. ולפ"ו למאי דק"ל התם דמים שעמדו בבית דין כפושטין א"כ גם בנ"ד אם הודח הכשר במים שעמדו מקודם בבית לכ"ע לא אמרי' נסתמו נקבי הפליטה. וע"ש במשכנות אהב וכו' ס"ק ה'. וא"כ כבר פלט כל יצרו חוץ מעל"ע לז"ה ואסור מש"ה גם בהפ"מ. כן נלפענ"ד. דברי ידידו הדוש"ת בלוג"ח :

סי' נב

שלום וברכה וכל עובד לכבוד ידידי הרב המריץ השגון זית רענן סופר מהיר חרד וזוהר ותיק וחסיד מוה' אהרן הלוי נ"י :

לדאבון לז ועגוס נפש הגיעני היום מכתבו כי ידיר ד' הרב הקדוש נסקווירא חלה את רגליו ופקודת הרופאים חזקה עליו לשתות פ"ש עהל ולשמום בפילטן זי אריך למיעבד הכי. ולא ידעתי מה זו שאליה מאחר שמבואר ביר"ד סי' קנ"ה סי"ג דחולה שאין בו סכנה מותר להתרפאות באיסורי תורה שלא כד"ה ולא דוקא לעשות רטיה ואספליית דגם אם חוכל או שותה גוף האיסור ג"כ מותר אם הוא שלא כד"ה כמ"ש הרמב"ם פ"ה מיסוה"ת ה"ה והובא במג"א סי' תס"ו סק"ב ומ"ש הרמ"א ביר"ד שם ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור זה קאי על איסור דרבנן וכדרך אכילתן אבל איסור תורה ושלא כד"ה קיל טפי וכמ"ש הר"ן בפ"ב דפסחים והכ"מ בהל' יסוה"ת שם וכ"כ הש"ך ביר"ד שם ס"ק י"ד. ועי' בנו"ב מהד"ק חיר"ד סי' ל"ה שכתב שלדעת הת"ח דבליעה מיקרי שלא כד"ה ממילא מותר לחולה שאב"ס לבלוע איסור תורה לרפואה רק דהנו"ב שם סובר דבליעה מיקרי כד"ה אבל כנ"ד שהאיסור מכוון בגמי דפשיטא דזה הוי שלא כד"ה וכמבואר בטו"ש חו"ח סי' תע"ה ס"ג שאם נרכן בסיב לא יאל ידי מלה לפי שאין דרך אכילה בכך וכבר נתבאר שכל איסורי תורה מותר לחולה שאב"ס בשלא כדרך אכילתן. ולא זכיתי להצין דברי המשנה למתן בפ"ד ממח"ס ה"ב שכתמקם באם כרך דבר איסור בסיב אם חייב שהמנ"מ

ידא דטבחא תלין בהטבח וכשרה. והרי בועא צמיס עכוריס הוא ריעותא גדולה מאוד ודעת המחבר להטריף ואפ"ה כשר אף צייקב שמה ותלין במשמוש יד הטבח. כמ"ש במשניות זהב סי' ל"ו ס"ק י"ז. וע"כ דבמשמוש יד הטבח לא הוי הנקב שום ריעותא כלל. וכן מוכח עוד להדיא מדברי המשבצות סי' ל"ו ס"ק ז'. וא"כ מ"כ שידענו בצרור שהעביר הטבח שם ידו ומשמוש ונס אומר כרי לי שהנקב נעשה אז בשעת המשמוש. וגם אין חשש מחמת המראה מאחר שהי' מראה כשרה וחזר למראה ריאה אחר המשמוש. וגם אין לומר שמהריעותא דמראה יש הוכחה שהנקב נעשה מחיים דאם היתה שהריעותא דמראה הוא מחמת הנקב הו"ל להיות הריעותא בהקדומים דהיינו מה שנקב פוסל בריאה הוא דוקא בקרום והיא"ך אפשר שהנקב נרם להיות ריעותא בבשר ולא בקרום. ומ"ש מעכ"ת בשם מערער אחר דמחמת שהנקב קטן מאוד אין לתלותו ביד הטבח לא שמעתי מעולם לחלק בזה ולכן נלע"ד דהמיקל בזה לא הפסיד וכפרט בהפ"מ. דברי ידיו :

סי' נד

ב"ה יוס' ג' י"ב כסלו תרל"ז לפ"ק לבוב.

חדו סגי ייתי לכבוד ידידי הרב המא"ה"צ החריף ובקי ותיק וחסיד החכם השלם ידיו ויורה כדת של תורה כשת מוסי' אהרן לאנדא נ"י אב"ד ק"י אבלינאב יע"א.

יקרה מכתבו הגיעני בדבר השאלה כי יש צעיר ואבלינאב נהר אחד המהלך אחורי העיר והסביבו ממנו ע"י חפירה לתוך העיר חלק מההכר לנורך רחיים. וזה החלק הקטן הוסב במהלכו קרוב לבית הטבילה ומשם חפרו חרין בקרקע המרחץ וע"י חרין ממלאים מי המקואות ובעת שמקוים המקוה ומריקים מימיו נפתח חרין ומשכו המים להמקוה עד מלאת שיעורה ואחרי כן נסתם פתח החרין ע"י בנין אבנים. ועתה בא חכם א' ומדד מי המקוה אחרי המלאה יום או יומים ומלאו שנחסרו מימיו מעט ואמר שהמקוה פסולה מטעם זוחלין. ולכן צוה לפתוח את הלטר למען שיהו מימי המקוה מחוברים תמיד למימי הנהר הקטן ובוזא אף שהמה זוחלין ממש אינו מוצק מאחר שמוחברים לנהר. ומעכ"ת עורר בזה לחוש לדעת הר"ש פ"א ופ"ה דמקואות שאין הנשעין מטעם זוחלין אלא במקום שמהלך וזוחל מעלמו ע"פ מהלכו בטבעו ידיו שמים אצל כל שהרחיב לו מקום ע"י פעולת אדם שמה אינו מטעם זוחלין. ויפה העיר בזה. וכדברי הר"ש כתב ג"כ הרב ברטורה פ"ה דמקואות מ"ג בפירוש השני. אמנם דברים הללו מרפסן איגרי שהרי משנה שלימה שנינו מחט שהיא נתונה על מעלות המערה הי' מוליך ומביא צמיס כיון שעבר עליה הגל עהורה. ע"ש סוף פ"ו. וגם אם נאמר דמשנתינו מיירי בעמין כמ"ש הש"ך סי' ר"א ס"ק קכ"ג דאט לא כן אינו מטעם זוחלין מ"מ יקשה לדעת הר"ש והרע"ב הנו' דנס מעין אינו מטעם זוחילה במקום שלא היה מהלך בטבעו והרי הכא המחט נתונה בלדי המערה והמים באו לשם ע"י פעולת אדם. וכן קשה מהא דאמרי' בש"ס חולין דף ל"א ע"ב מטבילין בראשין ואין מטבילין בכפין ופירש"י מטבילין כלים בראש הגל הנחלש מן הים ע"ש באריכות שמבואר להדיא שמוהר להטביל בעמין אפילו במקום שאין עיקר מהלכו בטבעו. ועי' בב"י ריש סי' ר"א שהקשה על מ"ש הר"ש להוכיח דמה שהעיר ר' לודק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרים דאינן ערין לאשמועין אף במקום שאין כדי טבילה זוחלין אלא א"כ נוטפין משלימין להם דאם לא רז אחי אהמונינו פשוטא. והתשה ע"י הר"י דלאא לזוילת

שם סוכר דמשה"ה לא יאל י"ח במלה בכרכו בסיב משום דכתיבן שיגע המלה בגרונו ולדבריו הוא גז"כ ומשה"ה יש לספק במאכל איסור שכרכו בסיב אם הייב או לא אצל לפמ"ש המחבר בסי' תע"ה דלכך במלה שכרך בסיב לא יאל משום שאין דרך אכילה בכך א"כ פשוט וברור שבאיסורין כה"ג לא לקי משום דכל איסורין אין לוקין עליהן אלא כדרך אכילתן וכמ"ש הרמב"ם פ"ד ממה"ס ה"ו. ולכן יש גם כן לתמוה בזה שנסתפק המל"מ סוף פ"ה מיסוה"ת באוכל מלה שלא כד"ה אם יאל י"ח וכתב שלא מלא ריאה לדון זה. ולטעמי' אולי שכתב צפ"ד ממה"ס דכרכו בסיב לא יאל ידי מלה משום דכתי' שיגע המלה בגרונו אצל לפי מ"ש בשם המחבר משום דהוי שלא כד"ה א"כ הדבר מבואר להדיא שגם כמ"ע לא יאל ידי מלה אם אכל שלכד"ה ומש"ה כרכן בסיב לא יאל. מיהו בל"ה נלפע"ל לפשוט ספקו של המל"מ באוכל דבר איסור שכרכו בסיב מהא דתינין בזבחים דף ק"ו ע"ה דריה"ג כ"ל שטמא שאכל את הטעור חייב כרת וטמא שאכל את הטמא פטור ומקשו ליה רבנן אף טמא שאכל את הטעור כיון שנגע בו טמאהו ע"ש והרי משכחת לה טמא שאכל קודם טעור שכרכו בסיב דכיון שלא נגע בו הטמא נקדש לא טמאהו ומש"ה חייב כרת וע"כ כמ"ש שאם כרכו בסיב הוי שלכד"ה ולא מיחייב משום אוכל קדשים בטוה"ג. וזו ראי' נכונה בס"ד :

ודע

שלפי מה שדרשתי וחקרתי פה עיקר עשיית הפישעהל נעשה ע"י שלוקחים כבד מדג טמא ודוחקין וכובשין אותו הרבה והרוטב הליך וההללוחית הנוטף הוא הפישעהל שלוקחין לרפואה. ולפע"ד זה לא גרע מטכ"ע וכן משמע מדברי החוס' בחולין דף ק"ב ע"ב ד"ה ורוטבן והרי דעת הרבה פוסקים דאף שטכ"ע אסור מה"מ מ"מ אין לוקין עליו וכדאמר ר"י בע"ז דס"ז כל שטעמו ולא ממש אסור ואין לוקין עליו וכמ"ש החוס' בחולין דף ל"ט ע"א ובכ"ד שאין בזה כ"א איסור עשה דתעבירו באש דילפיין טכ"ע מניעולי מדין וא"כ לפמ"ש בספר ע"י אלמונים סי' קנ"ה דבאיסור עשה לא אמרי' ח"ש אסור מה"ת וא"כ אפי' כדרך אכילתן ליתא כאן רק איסור דרבנן וכמ"ש. מכל הלין הדבר פשוט שאין כאן שום חשש איסור בזה. ומכ"ש לפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' קנ"ה דבאיסורי אכילה מותר שלא כד"ה אף לבריה. ואיסור יש בזה אם ירצה להחמיר על עצמו ועי' בר"ן ביומא פ' יוה"כ ד"ה חוץ מע"א כו' וכתב שאין זה מדה חסידות מי שרוצה להחמיר ע"ע והמונע עצמו מתחייב בנפשו והרי הוא שופך דמים. ועי' בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תמ"ד. ואני תפלה כי ישלח ד' דברו וירפאהו רפואה שלמה במהרה. דברי ידיו הרוש"ת בלוג"ח :

נג

ב"ה יוס' ה' כ"ו סיון תרמ"א לפ"ק. לבוב.

החיים והשלום לכבוד ידידי הרב המא"ה"צ החריף ובקי המפורסם ערוגת הבושם כש"ת מוה' יוסף שמואל נ"י אב"ד ק"י קטוב יע"א.

מכתב

שאלתו הגיעני בריאה שהי' בשפולי הורדא מקום שיש בו אדמומית ומוטה לשחור דהיינו שהקרומים היו כדבשי כשהגזיהו אותם רק שנראה המראה דרך הקרומים ולא הי' מראה פסולה. ואחרי שמשמש הבדוק להחזירו למראותיו אמר שהרגיש שנעשה נקב כי שמע קול הרגשת נקב וניד התחיל ללאח דס' ונח"כ קלפון את הקרומים והיו נקבים וגם הכשר אינו לקוי. ובעת המשמוש סר השמרוית. הנה לפע"ד אין שום מקום לאסור בזה דכבר ידענו דבר דמחמת דמחמת ידא דנורחא אינו ריעותא כלל

שאלות ותשובות

מהרש"ם

חלק ראשון

Shvadron, Shalom Mordecai

אשר חברתי בעזרי אני הצעיר שלום מרדכי הכהן, מלפנים אבד"ק פאטק ואבד"ק יאזלוויץ וראבד"ק ביטשאטש, וכעת אבד"ק ברעזן במדינה נאליציען בעהמ"ס משפט שלום על החו"מ ודעת תורה ונילוי דעת על הו"ד והנהות וחידושים על כל הש"ע אויח שנדפסו בארץ הגר.

והוא חלק אחד מן תשעה מהדורות המסורתיים תחת ידי העולים כערך שני אלפים ושלוש מאות תשובות אשר השבתי לשואלי דבר ה' זו הלכה בעור החונן לארם דעת.

ועתה הוספנו עליהם

- א. השמטות מחלק ראשון, הדפסנו על מקומו בסוף ח"א
- ב. התשובות שנדפסו בספר משפט שלום הדפסנו ג"כ בסוף ח"א.
- ג. מאמרי הדרשות, הדפסנו בסוף חלק ב'.

יצא לאור בשהתדלות נכדי המחבר זצ"ל
ע"י בית מסחר והוצאת ספרים של
יהושע אלי' גראסמאן
ניו יורק

הוצאת גראסמאן פאבלישינג הויז

Published and Distributed by
E. GROSSMAN'S PUBLISHING HOUSE
75 NORFOLK STREET
NEW YORK 2, N.Y.

17

התמוהים בזה דאיתא שם דמוחר להדליק נר תוכה בשמן שרפה ודוקא היכא דליה ליה שמן אחר אבל אי איה ליה שמן אחר אכור והוא תמוה כנודע ולפי הג"ל א"ש דהא כ"כ המפורשים הטעם דמוחר בזה ליה שמן אחר משום דמלל"ג ולכאורה הא יש לו הגאה"ג דנהנה מפרוטת דר"י וע' הוספות שבועות (מ"ד) דהעוסק במזוה פטור מן המזוה וכ"כ האחרונים דגם במזוה דרבנן חיוב הגאה פרוטה דר"י אבל יש לומר דהוי דשא"מ ומוכרי כסות מוכרין כדרך ובלבד שלא יתכוונו כדאיהא בשבת (כ"ט) רק הא הוי פסיק רישיה ובכה"ג אכור אף בליתו מכון אבל אפשר להדליק בשעה שאין שם עני וכמ"ש ההוספות שבועות הג"ל דיוכל להיות שיתקע בשעה שאין שם עני ע"ש ואם כן אפי' מדליק בשעה שיש שם עני הוי דשא"מ ול"ה פס"ר דהא אפשר בהיתר וכנ"ל וזהו היכא דליה ליה שמן אחר אם כן אינו מהטון רק לקיום המזוה והוי ספיר דשא"מ ומוחר אבל אם יש לו שמן אחר והוא מתכוון להדליק דוקא בשמן שרפה ושוב הוי דבר מתכוון ושפיר אכור] אם כן הכי נמי כנ"ד כשיעשו על גבי המקוה הקרה בליתו שאל יגיע לכתלי המקוה שום זיעה הרי לא יפול מהזיעה לשם אם כן שוב גס עכשו הוי דשא"מ ובלירוף כפי שכתב כת"ר שטעו סילנות מאבנים ולימנעו סביב כותלי המקוה שיוזל הזיעה מן הכותלים להם ולא למקוה אף שאינו מועיל לגמרי אבל עכ"פ איכא הוכחה גוי"ד דלא ניחא להו בך ולכ"ע מהני בכה"ג שיהשכב כשלא לרעון :

ומה ששאל אם מים זוחלים מתהרים השאובין והביא בשם תשו"ב צ"ש ח"צ סימן ע"ז שחולק בזה על הח"ס ודעתו להקל אבל לא כן הוא דשם הביא רק דעת הח"ס דמי נשמתי וזולין מקב"ט ועל זה חולק עליו אבל להכשיר השאובין מבוחר צב"ש סימן פ"ו שהדבר ברור שאין מכשירין והביא כן בשם מהרי"ט סימן י"ח שכ"כ להדיא וע' בשו"מ ר"מ שיק וי"ד סימן קל"ח שהאריך ל"אוי"ה שד"ו הוא מחלוקת הראשונים ובמהרי"ק שרש קצ"ז מפורש להחמיר וסיים שאין להקל בזה וע"ע בנח"א שבאשכול סוף סימן כ"ג שהעיר בקצת ראיות של הר"מ שיק אבל לא ביאר יפה. אך בזה הזמילה לא תהיה ניכרת לעין הרואה אף שיבורר שבמשך הזוה שעות מתמעטים המים אינו בכלל זוחלין כנודע. וכבר ביארתי דיש להקל על ידי החלב גם אחר שיופסלו בהשאובין במישועות וגם נחבאר שאין לחוש בזה מכה שיטת רמב"ם בדמים עמאים פוסל גם בפחות מג"ל. והגלג"ד כתבתי :

סימן קכג

להרב הה"ג וכו' מו"ה משה מישל שמואל שפירא נ"י אבד"ק ראנאווא. ברוסיא.

מכתבו היעני ומה שחקר בזה שטעוים הרופאים חוקני מוזן דרך המעים ויכולים לחיות בהם גם כמה שבועות אם הוא בכלל חיבור אכילה ביו"כ כיון שהם בכלל הגאת מעים והביא מדברי הח"ס או"ח סימן קכ"ו וכ"ס סימן קי"א ויידר דדוקא דרך אכילה בפיו חייב משום הגאת מעיו ולשיטת השג"א סימן ע"ה ע"ו גם בשלכד"א אבל לא בנכנס דרך מעיו מלמטה :

הנה גם לעד"ג כדבריו וטעמא אמינא עפ"מ"ש בחולין (ע"א ב') כלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה וכו' ופרש"י שאם לא יכנס דרך פיו לא יתעכל במעים לעולם ע"ש א"כ הרי כל חיות האדם מתהווה על ידי עיכול המאכל ומהחלק ממנו להכבד וממנו מתהווה דם וכן ממנו נמשך בכה המחלק לכל אבר השייך לו ובפרט אל הלב והגידין אבל במכניסין דרך מטה שאינו מהתעכל לעולם הרי אין נמשך ממנו התהוות הדם וכל חיות האצרים ואין זה בגדר אכילה כלל וליכא למגור ביה אטו דרך אכילתו. ומ"ש הרמב"ם פ"ו מה"ש דהנשבע שלא יאכל ז' ימים הוי בכלל שבועת שוא היינו משום דאף דמשכח"ל שיהיה על ידי חוקניה הג"ל יותר מן ז' ימים בלא אכילה מכל מקום מתהווה בו מחלת חסרון מרולה הדמים וכדומה והא דאיהא בירושלמי פ"ב דגדרים דהנשבע שלא יאכל ג' ימים וכו' שהוצא בכ"מ שם וכנה להרמב"ם הג"ל גי' אחרת הגם בילקוט מגלת אהרן וכו' אפשר

לזוט ג' ימים ולא ימותו הרי כגו' הירושלמי ואי אפשר לגרום שם ז"י שהרי קאי עמ"ש ולזוטו עלי שלשה ימים וגו' וז"ל דאף שיש יחידים שיכולים להתענות יותר מן ג' ימים מכל מקום רוב העולם אי אפשר להכבול תענית כזה ובפרט האנשים הרבים וענינים וחלושי המזג ממים מזה ולכן מקרי גם כן שבועת שוא דאזלין בתר רובא דעלמא ודעת שיהי ידוע כי רבים התענו משבת לשבת וחיו ובע"כ דכונת הילקוט רק על רוב בני"א. ועכ"פ כיון דליכא עיכול כלל במאכל הנכנס דרך מטה אין בו גדר אכילה אשר עליו יחיה האדם וגם כיון שאין הדם יזוז מזה בלא עיכול הרי הדם הוא הנפש וכיו"כ כהיב הנפש אשר לא תעונה. והן אמה דלפי מ"ש החס"ד בכוטע (ל' ע"א) ד"ה שלישי וכו' דאין דרך משקה להתעכל בחוך מעיו וכו' אם כן אמאי השתה ביו"כ חייב אבל יש לומר דבמשקה דרכו בך ולכן חייב אבל באמת דברי חספי' תמוהים ומבוחר בר"ש פ"ט דפרה מ"ה דמשקה מהתעכל במעל"ע ודבריו מוכרחים שם מן המשנה וז"ל דכונת חס"ד רק דקודם מעל"ע אין משקה מהתעכל אבל בג"ד שאינו מהתעכל לעולם אין זה בגדר מאכל רק כנומה בקופא' וכמו שהם נכנסים כן הם יולאים ומהם יש לדון בגמ"ש בשו"ת הל"ק ע"כ סימן רפ"ב עד סימן רפ"ה שלייד דבשתייה מים כיון שאין זמים כלל לזכא לזכא עד כרה ביו"כ ובשער הוקנים תמה' עליו ולפמ"ש יש לומר דכיון דמבוחר בצבורות (ז' סו"ע"א) גבי מ"ר של סוסים וגמלים דמזיא עול ומזיא נפיק לא דמי לאכילה ושתייה דאשר משקים אבל מ"מ כיון שנכנסים דרך הפה יש לומר דמקרי שתייה אבל כנ"ד לכ"ע אין בגדר אכילה כלל ומכל מקום בודאי אין לכתף חולה הלריך לאכול ביו"כ אפילו רק פחות מכשיעור ולזוטו בחוקני מוזן דכבר כתבתי שחיותו של אדם מן הדם כי הדם הוא הנפש וככה"ש שאינו מהתעכל הוא בכלל מעיו נפש ויכול לבא לידי סכ"כ :

ומ"ש מדברי האחרונים בדיון אכל לזורך פ"ג אם הותר לו אחר כך לאכול בו ביום גם שלא לזורך פ"ג כבר כתבתי בפתיחת חיבורי גי"ד אות מ"א מדברי הרשב"א קידושין (כ"א) דמפורש ד"ז דאכור לו לאכול אה"כ. ומ"ש להבדיל דברי הב"ש על פי דעת הרמב"ן כבר זכרתי בזה בגיבוריו על האו"ח שגורפו

סימן קכד

להרב הה"ג וכו' מו"ה דוב בער עליאש נ"י אבד"ק קאמינישץ ברוסיא.

מכתבו היעני וע"ד שאלתו באתר שנחלה בגרונו עד שלא יכול לאכול כלל והרופאים בקיעו עשו לו ניתוח ועשו נקב בחלקת לוארו ודרך שם יאכילוהו בשפופרת ושאל איך יתנהג ביו"ה"כ הבע"ל וכפי לזיר השאלה אין המאכל נוגע בחיך כלל כי נכנס למטה מהחיך לגרונו והאיש חלש והרופאים יאילו שיאכל וישקה הרבה לחזק גופו ויש תקוה כי אחר איזו זמן תסור מחלתו ויאכל ככל אדם :

דנה מ"ש מפלוגתא דרופא"ה אי אזלין בתר הגאת גרונו או בתר הגאת מעיו הגם בהשו" ח"ס או"ח סי' קכ"ו העלה דגבי יו"כ דשיעורו בכותפת תליא רק בהגאת מעיו וכבר הבאתי בהגותי לאו"ח שגורפו באתר הגר בשם כמה מחכמים שתמהו עליו מהא דשבועות (י"ג) דחנקתיה אומולא וכו' וגם מהא דיש אוכל וכו' ובתוס' כתבו דבשבת בליעתו הגהחו ומוכח דבאותה שעה מתחייב גם משום יו"כ דאם לא כן אין האיסורים צב"א וע' בתשו"ב כ"ס סימן קי"ז ודברי חיים סימן ל"ג והארכתי בזה בתשו"ב להגאון אבד"ק מיר ואכמ"ל אבל מכל מקום אין הכרח מזה לחייב משום הגאת מעיו לבד ובג"ד שאינו מרגיש שום עפע אין בזה הגאת גרונו כמבוחר ברש"י חולין שם דהגאת גרונו היא בחיך אשר יטעם אוכל אבל מדברי הירושלמי פ"ג דשבועות ה"ג שהביא המג"מ פ"ד מו"א ה"ב שרמז רי"מ מוכח דגם בכרך בעלין חייב ומוכח דבהגאת מעיו לחוד חייב אבל במה"פ על הירושלמי שם דחה דברי המג"מ ד"ל דהכוונה שדרך בעלין ומ"מ נוגע המאכל בגרונו :

והגה

רבי ישמעאל פרק ששי מנחות

עין משפט ור מצה

דאמיננה ועשינהו עקל שנוני הכנה ולא דון אלף עשרין וסמל לזמן של מולין...

לימרא בלל שמקו ורש מתעשר לפי טו' ערך לישב דלח חקיקה...

דאמיננה ועשינהו ושחלינהו והסיפה לרו אסתא לומר לא אוליגין...

מוסף רש"י לטרא בעל שרקיטו כולמו ורש ונדל מתערב שני כולו...

דאמיננה ועשינהו ושחלינהו והסיפה לרו אסתא לומר לא אוליגין בתי עיקר ורספת בעי עשורו...

דאמיננה ועשינהו ושחלינהו והסיפה לרו אסתא לומר לא אוליגין בתי עיקר ורספת בעי עשורו...

דאמיננה ועשינהו ושחלינהו והסיפה לרו אסתא לומר לא אוליגין בתי עיקר ורספת בעי עשורו...

רבינו גרשום

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

שישה מקצותיה

שישה מקצותיה דאמיננה ועשינהו ושחלינהו והסיפה לרו אסתא לומר לא אוליגין...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

בגן אדמונתו לתי כנען שפירא עשר שרן כרין ונעמה ורשעו ורשעו ורשעו...

דבריה צ"ק (טו): [א] בלחם המזל כמ"ב כ"ב: [ב] בלחם המזל כמ"ב כ"ב: [ג] בלחם המזל כמ"ב כ"ב:

האור. ופירש"י משמשלה במקצתו וא"כ לר"ח משמשלה במשהו הוא מתיר השיריים ושייך גם בטבל דמנחה כהיתרו במשהו כך איסורו ושפיר הוא במשהו. ואף דשם ביומא ר' יוחנן הוא דאמר בתר דבעי' הדר פשטה והרי ר' יוחנן סבר שתצית ברובו איכא למימר כיון דאליבא דר' יהושע בן עזזאה אולי ר' יהושע סבר כר' חנינא. א"נ יש לומר כיון שפירשו התוס' שם בע"ז שיש שני טעמים בטבל לאסור במשהו שוב לא חילקו בין טבל לטבל. והי' זה שלום.

סימן קטו

תשובה מן המחבר

להתורני והרבני מוה' חיים קיצע לק"ק אובן ישן:

76 מה שהקשה על דברי צ"ח במס' ברכות דף ל"ח בד"ה דתנן דבש תמרים דכתב על דעת הרמב"ם חייב בקרן וחומש בתרומה אף אם הוא שלא כדרך הנאתן ורמב"ם פסק ומפרש פרט למזיק היינו שמוזיק להאוכל מכלל כשלא מוזיק חייב אף שהוא שלא כדרך הנאתן. והקשה מעלתו מסוגיא דמנחות דף ע' ע"א דאמרין שם דאם גחין ואכיל תרומה ממחובר פטור מחומש דבטלה דעתו אצל כל אדם הרי דפטור משום שלכ"ה.

הגדה שם לא מוזכר כלל שלא כדרך הנאתן כמו שמוזכר בסוגיא דפסחים ושם קאמר דבטלה דעתו אצל כל אדם שאין דרך בני אדם בכך וכן הוא לשון הרמב"ם בסוף פרק י"א מהלכות תרומות וגם רש"י מפרש דלא מיחשב אכילה וזה גרע טפי משלא כדרך אכילה דבטלה דעתו אצל כל אדם ללקוט בפיו דבר מאכל מן המחובר. וא"כ דברי אאמ"ו הגאון זצ"ל שרייך וקיימין דלדעת הרמב"ם גם בשלא כדרך אכילתן חייב בקרן וחומש כיון שאינו מוזיק ועכ"פ הוא נהנה מתרומה אבל דבר שבטלה דעתו אצל כל אדם כגון שאוכל מן המחובר זה אינו בכלל אכילה כלל וכלל ולא קרינן ביה לא יאכל:

אמנם כבר מבואר אצלי במקום אחר דיש לדחות ראיית אאמ"ו הגאון זצ"ל דלעולם יש לומר דשלא כדרך אכילה לא מיחשב כלל אכילה גם גבי תרומה ואפ"ה צריך להרמב"ם למיהב טעמא באוכל יותר מכדי שובעו וק"ב באכילתו שפטור מטעם פרט למזיק עצמו דמשום שלכד"ה ליכא למיפטר דאף שהוא קץ באכילה זו מ"מ לא מקרי זה שלא כדרך אכילה הואיל ומיחשב אכילה לשאר אדם שאינו שבע ושלא כדרך אכילה הוא דבר שאינו מדוך אכילה לכל אדם כגון אוכל חלב חי או דבר שהוא מר ביותר וכדומה שאינו ראוי לאכילה לשום אדם זה לא מקרי אכילה כלל אבל דבר שאינו ראוי לאדם אחד מחמת שהוא שבע לא יצא מכלל אכילה כיון שאכילה זו מיחשב אכילה לכל אדם שאינו שבע ולכך צריך לטעמא דפרט למזיק דהיינו שמוזיקו. והא ראייה דבמסכת יומא דף פ' ע"ב ג"כ קאמר ר"ל האוכל אכילה גסה ביהו"כ פטור משום דכתיב אשר

הנהגות הגאונים

[א] נ"ב ע"י תשו' שיבת ציון סי' ט"ו. (הנהגות שכר טוב)

לא תעונה פרט למזיק ולא נקט משום דהוי שלכד"ה והרי לענין אכילה ביהו"כ בודאי פטור באכילה שלכד"ה ולמה נקט ר"ל הטעם משום דהוי מזיק אלא ודאי ע"כ צ"ל דאכילה גסה לא מיחשב לאכילה שלכד"ה הואיל ומיחשב אכילה לשאר אדם שאינו שבע ולא מיפטר אלא משום דרשא דלא תעונה פרט למזיק. [א]

ועיין בס' שאגת ארי' סי' ע"ו דכתב בדיוה"כ חייב אף שלא כדרך אכילה הואיל ולא כתיב ביהו"כ לשון אכילה אלא לא תעונה. והוכיח זה מדצריך קרא למיפטר אכילה גסה מלא תעונה פרט למזיק. ולפמ"ש ליכא ראי' כלל דאכילה גסה ליכא למיפטר משום שלא כד"ה הואיל והיא ראוי' לאחר שאינו שבע וכן מורים דברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות שביתת עשור הל' ז' דכתב שם האוכל יחר על שובעו פטור כמו שאכל אוכלין שאינם ראויים לאכילה שאע"פ שזה המאכל היה ראוי לרעב אינו ראוי לכל מי ששבע כזה. הרי שהרמב"ם כתב שפטור באכילה גסה בדרך דמיון לאכילה שלא כדרך הנאה אבל לא מיחשב לה לשלא כדרך הנאה ממש רק שפטור בזה כמו בשלא כדרך הנאה אף שהוא ראוי באכילה לשאר אדם הואיל ואינו ראוי לכל מי ששבע כל צורכו כזה ופטור מטעם שמוזיק ונדרש מלא תעונה פרט למזיק ליה. ואין להקשות למה נקט בכוסס שעורין של תרומה מטעם דפרט למזיק אמאי לא קאמר משום דהוי שלא כדרך אכילה. דיש לומר כיון דצריכין להאי דרשא פרט למזיק לאוכל אכילה גסה א"כ גם כוסס שעורין מיפטר ליה מהאי דרשא אף שיש לנו עוד טעם דהוי שלכד"ה נקט ל"י הך טעמא.

ע"ז הקשה לי הרב המופלא מוה' איסרל ליסא מסוגיא דיבמות דף מ' ע"א פריך הגמרא ואכילה גסה מי שמה אכילה. הרי דפשוט להגמרא באכילת כהנים בשיווי מנחה דלא מיחשב אכילה גסה לאכילה כלל אף דליכא קרא לזה. והשבת' לו דאף אני לא באתי כ"א על הוכחת אאמ"ו הגאון ז"ל דהוכיח מדאצטרין למעט אכילה גסה גבי תרומה מכלל דבשאר שלא כדרך אכילה חייב. וכן הגאון בעל שאגת ארי' הוכיח כן גבי יוה"כ. ועל זה אמרתי שאין מזה הוכחה דאי לאו דגלי לן קרא לא הוי מיחשב אכילה גסה בכלל שלא כדרך אכילה כיון שמיחשב אכילה לשאר אדם. וראי' על זה דהרמב"ם בפ"ד ממ"א הל' י"א קא חשיב דברים שהם שלא כדרך הנאה ולא חשיב אכילה גסה אלא ודאי שמן הסברה אין אכילה גסה בכלל שלא כדרך הנאה אי לאו דגלי לן קרא גבי תרומה ויוה"כ דאכילה גסה לא שמה אכילה אמנם דבתר דגלי לן קרא דלא מיחשב אכילה גבי תרומה ויוה"כ ממילא ילפינן גם בשאר מילי מיוה"כ ותרומה:

ואין להקשות אמאי לא נימא דהוי יוה"כ ותרומה שני כתובים הבאים כאחד. זה אינו דיוה"כ ותרומה לא מיחשב לשני כתובים דשני ענינים הם ואין ללמוד תרומה מיוה"כ דגבי יוה"כ לא כתיב אכילה רק עינוי וא"כ כשאוכל אכילה גסה עדיין אינו מבטל ממנו שום עינוי דקא מוזיק ל"י. וכן מפורש ברש"י במס' יומא דף פ' ע"ב בד"ה

פרט למזיק ובמסכת יבמות מ' להיפוך אין ללמוד יוה"כ מו הכתיב אכילה אתי קרא למעט אכילה אבל גבי יוה"כ דלא כו איכא למימר אף שמוזיק ואי מבטל מיניה מצות עינוי הואי לפי שעה לאכול אכילה גסה. התורה בד"ה נסתפקתי ע"ש ו ליוה"כ ותרומה ולא הוי שני שוב ממילא ילפינן מיני' לכל ו מיחשב אכי

ודע ההמ"ל שם בפ"ה מהי לחקור מספקא ל"י אם נ כגון מצה וקרובן פסח אם אכל ידי חובתו ומסיים שם שלא ר ולכאורה הוא תמוה והלא מפורש באכילה גסה גבי מנו ואכלו אותם אשר כופר בהם ו אכילה לענין מצות אכילת מו מיחשב אכילה גסה. הרי מפור דכי היכא דבמצות ל"ת לא ו הכי נמי במ"ע. ולכאורה הו הגאון משנה למלך שכתב ש בסוגי' ערוכה והוא בעצמו מו ע"י

אך לפ"מ שכתבתי שאכילה ענינים הם א"כ שפיר כו בשלא כדרך הנאתן אי יוצא ו גסה אין חילוק בין ל"ת למ דאכילה גסה לא מיחשב אכי ילפינן מיני' לכל דבר אף במ' הנאתן דמסבר' אמרי' שאין הנאתן הואיל ואינו נהנה וכן לגר קרויה נבלה שאינו ראוי שייך בל"ת אבל במ"ע עדיין בשלא כדרך הנאתן דלא נ צריך ליהנות מהאכילה דאו לאו ליהנות ניתנו

סימן

תשובה מ

שלום וישע רב לאהובי הרב הגו מוה' אשר נר"ו אב

שמחתי בראותי מעשה י אאמ"ו הגאון נ"י

להשיב לרום מעלתו מפני וידי אסורות במלאכת הכת קאי להשיב לרום מעלת

דהוי שלכד"ה והרי
 ילה שלכד"ה ולמה
 יא ודאי ע"כ צ"ל
 י"ה הואיל ומחשב
 זיפטר אלא משום
 י.ק.א.
 דביוה"כ חייב אף
 תיב ביוה"כ לשון
 גרין קרא למיפטר
 לפמ"ש ליכא ראי
 שלא כד"א הואיל
 דברי הרמב"ם ז"ל
 ב שם האוכל יתר
 :ם ראיים לאכילה
 וינו ראוי לכל מי
 זור באכילה גסה
 :ל לא מחשב לי
 כמו בשלא כדרך
 הואיל ואינו ראוי
 גם שמזיקו ונדרש
 קשות למה נקט
 למזיק אמאי לא
 דיח לומר כיון
 אכילה גסה אי"כ
 אף שיש לנו עוד
 טעמא.

פרט למזיק ובמסכת יבמות מ' ע"א בד"ה פטור ע"ש. וגם להיפוך אין ללמוד יוה"כ מתרומה דה"א דגבי תרומה דכתיב אכילה אתי קרא למעט אכילה גסה שלא יהיה בכלל אכילה אבל גבי יוה"כ דלא כתיב לשון אכילה אלא עינוי איכא למימר אף שמזיקו ואינו נחשב אכילה מ"מ קא מבטל מיניה מצות עינוי הואיל ועכ"פ קא ממלא תאורו לפי שעה לאכול אכילה גסה. ועי' במ"ל בפ"ה מיסודי התורה בד"ה נסתפקתי ע"ש ודוק. וא"כ כיון שצריך קרא ליוה"כ תרומה ולא הוי שני כתובין למעט אכילה גסה שוב ממילא ילפינן מיני' לכל שאר דברים דאכילה גסה לא ימחשב אכילה כלל.

נדע דהמ"ל שם בפ"ה מהל' יסודי התורה בד"ה יש לחקור מספקא לי' אם נאמר ג"כ במ"ע דא"ר תאכל כגון מצה וקרפון פסח אם אכלן שלא כדרך הנאתן אם יצא ידי חובתו ומסיים שם שלא ראה דין זה מפורש גבי מ"ע. ולכאורה הוא תמוה והלא שם בסוגיא דיבמות הדבר מפורש באכילה גסה גבי מנחות דהוא ג"כ מ"ע דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם וקא פשוט להשי"ס דלא הוי אכילה לענין מצות אכילת מנחה ויליף לה מיוה"כ דלא ימחשב אכילה גסה. הרי מפורש בגמרא דחד דינא אית לי' דכי היכא דבמצות ל"ת לא ימחשב אכילה גסה לאכילה הכי נמי במ"ע. ולכאורה הוא תמוה על מרא דתלמודא הגאון משנה למלך שכתב שלא מצא על דבר שמפורש בסוגי' ערוכה והוא בעצמו מביא סוגיא זו בתחילת דבריו ע"ש:

אך לפ"מ שכתבתי שאכילה גסה ושלא כדרך הנאתן שני ענינים הם א"כ שפיר כתב המ"ל דלא מצא בפירוש בשלא כדרך הנאתן אי יוצא באכילת מצוה דאף דבאכילה גסה אין חילוק בין ל"ת למ"ע היינו כיון דגלי לן קרא דאכילה גסה לא ימחשב אכילה גבי יוה"כ ותרומה ממילא ילפינן מיני' לכל דבר אף במ"ע מה שאינו כן בשלא כדרך הנאתן דמסב"ר אמר' שאינו חייב בל"ת בשלא כדרך הנאתן הואיל ואינו נהנה וכמו שאמר' גבי נבלה הראוי' לגר קרויה נבלה שאינו ראוי לגר אינו קרויה נבלה. וכ"ז שייך בל"ת אבל במ"ע עדיין איכא לספוקי אי במ"ע יוצא בשלא כדרך הנאתן דלא נאמר בפירוש באכילת מצוה שצריך ליהנות מהאכילה דאדרבה יש סברא לומר דמצות לא ליהנות ניתנו ודוק. דברי ידו:

הק' שמואל סג"ל נדע

סימן קטו

תשובה מן המחבר

שלום וישע רב לאהובי הרב הגדול החריף והשגן המפורסם כבוד מוה' אשר נר"ו אב"ד דק"ק וואלרשטיין.

שמחתי בראותי מעשה ידיו הנעימים במכתבו לכבוד אאמ"ו הגאון נ"י אשר צער לו על כי לא יכול להשיב לרום מעלתו מפני מחוש שיש לו בידו הימנית וידיו אסורות במלאכת הכתב. אמרתי תולדה במקום אב קאי להשיב לרום מעלתו. על ראשון תחלה נאמר.

מזה שהקשה ע"מ שכתב בספרו צל"ח דף צ"ח ע"ב לסברת הר"ן אינה אסורה הזאה שלישית דעדיין לא הויה בה תיקון גברא עד הזאה שביעית. והקשה מעלתו מסוגיא דיומא דמסקינן דכהן השורף את הפרה מפרשינן בד' בשבת כי היכי דמתרמי רביעי שלו בשבת ולפי דברי אאמ"ו הגאון נ"י הא הזאה שלישית מותרת בשבת ע"כ קושית מעלתו:

ידוע להוי כי תיכף כאשר יצא לאור ספר צל"ח הקשה זה אחד מתלמידי אאמ"ו הגאון נ"י, וזה שהשיב לו כפי שנכתב בכתבי אאמ"ו הגאון נ"י וז"ל שם. הנה סבור היית שמציאה מצאת להשיב סתירה גדולה וטעית מאוד. ואטו כהן השורף את הפרה יכולים להזות עליו בשבת הלא אפי' אם לא הו' שבות בהזאה הלא על השורף את הפרה א"א להזות כי אם ע"י תינוקות יושבים על דלתות שע"ג שוורים כמבואר במשנה ב' פ"ג דפרה וברמב"ם בפ"ב מהלכות פרה ה' ז' וכל זה אי אפשר בשבת משום משתמש בבעלי חיים. ומה שאמרו שם במס' יומא הזאה שבות היא משום כה"ג ביוה"כ אמרו כן אבל ככהן השורף את הפרה בלא"ה אי אפשר בשבת משום משתמש בבעלי חיים. ע"כ לשון אאמ"ו הגאון נ"י בתשובתו לתלמידו (ועיין במג"א ריש סי' רס"ט ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' פרה שהתינוקות בעצמם היו מזין עליו ולא הו' אפשר ע"י אחר והיו צריכין לחזור ולשוב לעזרה בכל יום ע"ג דלתות שע"ג בהמות לזרוק עליו ודוק):

ועל קושייתו שהקשה במס' יומא דף וי"ו ע"ב לרבא דמתרין דלא מפרשי לי' מט"מ משום דטומאה הותרה בציבור. והקשה מה יתרין רבא על הברייתא לעיל בדף ד' ע"א בזאת יבוא אהרן אל הקודש כו' מכאן אמרו ז' ימים קודם יוה"כ מפרישין כה"ג מביתו כו' ואחד זה ואחד זה מזין עליו כל ז'. ועל הברייתא קשה למה מפרישין מביתו ולא מפרישין מטומאת מת והכא לא שייך לומר טומאה הותרה בציבור דא"כ ל"ל הזאה כלל כמו שמוכיח הגמרא בדף ח' ע"א ע"כ קושיית מעלתו: והנה קושייתו הוא רק לפי תירוץ השני של תוס' בדף ד' בד"ה הזאה בסניני מי הוה דכתבו דאף מאן דגמר ממלואים סובר דהני הזאות הם רק מדרבנן ואי לא טעמא דחשש טומאה לא הוי מצריכי רבנן הזאה כלל כמו שכתב מעלתו בעצמו: **ואמר** אאמ"ו הגאון נ"י לתרין דהנה בדף ח' ע"א מקש"י התוס' בד"ה אי סבר כו' לימא דאיצטריך הזאה משום אילו של אהרן דכיון דיחיד הוא מהדרינן אטהרה. ומתריצים דהנ"מ היכא דנטמא בידו טומאה ודאית אבל כחששא בעלמא ודאי מאן דמיקל ואמר הותרה בציבור לא הו' מצריכי מידי אפילו ביחיד כגון אילו של אהרן כיון דחשיב קרבן ציבור כו' ע"ש. והנה רש"י בד"ה הזאה כלל למה לי פירש בתורת שלישי ושביעי ורש"י דקדק בלשונו דבתורת שלישי ושביעי לא הוי לתקן הזאה כיון דהותרה בציבור אבל הזאות כל שבעה ימים שפיר מצינו לומר דתקנו אף אי הותרה בציבור דהואיל ואי מצריכינן הזאה בכל ז' ימים א"כ אסמכוה אקרא ליליף ממלואים ואף בטעם כל דהוא דהיינו משום אילו של אהרן נמי מסמכינן אקרא ליליף ממלואים להצריך הזאה בכל ז' ימים. וכן משמע לשון התוס' לעיל דף ד' ע"א בסוף ד"ה הזאה

אמ"ו הגאון נ"י

שאני יום הכיפורים דתליא ביתובא דעתא דגברא, ולכן שיעורו משונה מכל שיעורים, דפחות מכותבת ומלא לוגמיו לא מיתבי דעתא, וכך שיערו חכמים, כן בשלא כדרך הנאה, שאין דרך בני אדם לאכול אם יערב בו דבר מר כמו שכתב הרמב"ם, או אוכל בשר חי שאינו כדרך הנאה לא מייחב דעת האדם, והוא מעונה בזה עצמו שאינו אוכל כדרך הנאה של האוכלים, ובטלה דעתו ומעונה מקרי¹¹, אבל באיסורי תורה דאסרה תורה חפצא אגברא, מנא לן לחלק בין אוכל כדרך הנאתו או לא, לולי דכתיב אכילה דלא אסרה תורה רק כדרך הנאה של המאכל, ובכלאי כרם ובשר בחלב דלא כתיב אכילה, מנא לן דלא אסרה תורה רק כדרך אכילתו, לכן אמר אביי חוץ מכלאי כרם וכו'.

ומשנה למלך כמו שכתבתי באורך יא, ולפי מה שהוכחנו דעיקר כמשנה למלך, ותיקנו ראיותינו, איכא ראייה מתוס' דסבירא ליה דשלא כדרך הנאה ביום הכיפורים שיהיה לכל איסורי תורה, וראיה זו כראי מוצקת ומורה יב.

והא לך לשון הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה הלכה ח', במה דברים אמורים שאין מתרפאים בשארי איסורים אלא במקום סכנה, בזמן שהם דרך הנאתן, כגון שמאכילים את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח, או שמאכילים אותו ביום הכיפורים, אבל שלא כדרך הנאתן כגון שעושים לו רטיה וכו' או שמשקין אותו דבר שיש בהן מר מעורב עם איסורי מאכל, שהרי אין בהם הנאה לחיך מותר, ואפילו שלא במקום סכנה, חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שהם אסורים אפילו שלא כדרך הנאה וכו'. והנה מדכתב בזמן שהם כדרך הנאתן, כגון שמאכילים אותו שקצים ורמשים וכו', או שמאכילים אותו ביום הכיפורים, הרי מפורש בדבריו דביום הכיפורים דוקא כדרך הנאתן אסור מדאורייתא, וגם מסוף דבריו שכתב חוץ מכלאי כרם ובשר בחלב דאפילו שלא כדרך הנאה אסור, ולא כתב חוץ מיום הכיפורים, מפורש ושום שכל דביום הכיפורים שלא כדרך הנאה מותר, דלא כפשיטתו של שאגת אריה¹².

והנה בש"ס יומא פ' ע"ב, אמר ריש לקיש → האוכל אכילה גסה ביום הכיפורים פטור, דכתיב אשר לא תעונה פרט למזיק, מדאמר האוכל (אכילה) גסה ביום הכיפורים וכו' פרט למזיק, משמע דוקא אכילה גסה מפני שמזיק ממועט מלא תעונה, אבל כל שאינו מזיק לו הגם שאינו מתהנה, מכל מקום אינו מעונה וחייב, וכן משמע ליה לשאגת אריה דגריע מזיק משלא כדרך הנאה, ודוקא מזיק ממועט מלא תעונה, והדין עמו

לכאורה יב.

אלא דטעמא בעי מאי שנא מכלאי כרם ובשר בחלב, דאסור אפילו שלא כדרך הנאה משום דלא כתיב ביה אכילה, מאי שנא יום הכיפורים דגם כן לא כתיב אכילה, וצריך לומר

אבל נראה לי לא מיבעי לשיטת רש"י (סג ד"ט מילתא), דנראה דסבירא ליה כל שאוכל כדי שבעו קודם שנכנס יום הכיפורים, ואינו תאב לאכול

והרי בב"ח חייב אף שלכד"א כדאיתא בפסחים הנ"ל, ולדעת השאג"א חשיב כה"ג כאיסור מוסיף, דמצד איסור בב"ח נאסר אף שלכד"א עיי"ש, וכמה אחרונים הוכיחו מזה דשלכד"א לא חשיב מוסיף משום שאינו עומד לכך, אך לדעת השאג"א ומרן דפשיטא להו דחשיב מוסיף תיקשי מסוגיא הנ"ל.

יא. לדעת מהרש"א לר"ש לוקין בכל האיסורים באכילה שלכד"א, וא"כ אין איסור יוכ"פ מוסיף על איסור נבילה, אכן לדעת משל"מ דאף לר"ש אין לוקין על שלכד"א אלא אסור כמו חצי שיעור, א"כ שפיר חל איסור יוכ"פ אם נימא שחייב שלכד"א על נבילה, דכיון דאין בו אלא איסור בעלמא שפיר חל עליו איסור יוכ"פ, כמ"ש תוס' בשבועות הנ"ל, דשבועה חלה על איסור חצי שיעור אף לר"י שאסור מדאורייתא.

יג. ע"ע בזה בחי' חת"ס ליומא שם, שנשאר בצ"ע מסוגיא זו, דמאריכות לשון רש"י נראה דרק מזיק פטור, ולא כל שלא כדרך אכילתו עיי"ש.

יב. בישועות יעקב סי' תרי"ב הוכיח מסוגיא דחולין קי"ג, דאיתא שם דאין איסור בשר בחלב חל על חלב,

מכנתו מלכא סג"א
מכיון דגם סג"א ינוצלו